

שאלה: מפורסם שחטא דיבור לשון הרע הוא חמור מאד. אבל אינני מבין. מרים הנביאה לא דיברה דבר נורא ואיום. רק התפלאה על שאחיה משה פרש מאשתו. ומדוע התעכבו כל ישראל במסעיהם שבעה ימים עד שנתרפאה מהצרעת? בזה מביישים אותה מעל ומעבר, בלי פרופורציה לחטא שלה. הרי היו במדבר חצי מליון גברים מעל גיל עשרים. כנראה כמספר הזה היו הנשים. וזה פרט לילדיהם, נניח בממוצע ארבעה לכל משפחה. היו מליונים. הכל בגלל פליטת פה אחת של מרים? נראה לי מוגזם.

תשובה: הסיפור המלא הוא שכאשר היו אלדד ומידד מתנבאים במחנה, עמדו שם מרים וציפורה. אמרה מרים "אשריהן נשותיהן של אלו, שזכו כי בעליהן נביאים". ענתה ציפורה, "אל תגידי ככה כי מאז משה קבל תורה בסיני הוא פרש ממני, והוא כולו נתון לצרכי הציבור". (ראו דברי רש"י על במדבר יב א, "ותדבר מרים...").

התפלאה מרים, מה למשה רבינו לפרוש מאשתו? והרי גם היא וגם אהרן הם נביאים, ולא הצטרכו לפרוש מחיי המשפחה. לשונם המובאת במקרא: (במדבר יב, ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֶךָ בְּמִשְׁה דְּבַר יְהוָה? הֲלֹא גַם בָּנוּ דְבַר כְּלוֹמֵר מֶה הַהִבְדֵּל בֵּינוּ לְבֵינֵינוּ?

ענה להם הקב"ה שיש הבדל עצום.

(ה) וַיֵּרֶד ה' בְּעַמֻּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֵהָל וַיִּקְרָא אֶהָרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:
(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבַרִי אִם יְהִי נְבִיאֵכֶם ה', בְּמִרְאָה אֵלָיו אֶתְוַדַּע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ:

(ז) לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא:

(ח) פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידוֹת... וּמִדּוּעַ לֹא יֵרְאוּ לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמִשְׁה?

(ט) וַיַּחֲרֵב אֶף ה' בָּם וַיִּלָּךְ:

כל הנביאים, מול משה רבינו, הם בדרגא נמוכה. אבל משה רבינו זכה אל מה שהם לא זכו. הנביאים רואים בדרך משל, בדרך חזון. אבל משה רבינו שומע מלה מלה בגלוי, בלי צורך לפענח מה הנמשל שבדברי הקב"ה.

לכן, מסביר הרב קוק, החסרון בדברי מרים הוא בקלקול האמונה. אנו מאמינים בתורה, שבכתב ושבעל פה, כי משה רבינו הוא השליח הנאמן, הוא המדייק בדבריו, הוא המוסמך היחידי. לכן אמר מלאכי (ג, כב) "זָכְרוּ תּוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים". התורה נקראת על שמו.

על פי ביאורו הנ"ל של הרב קוק אנו מבינים פשר תוספת מלה אחת, בציווי שנצטוונו בתורה לזכור את החטא של מרים. (דברים כד, ט) "זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְמָרִים בְּדֶרֶךְ בְּצִאתְכֶם מִמִּצְרָיִם".

לכאורה התורה היתה צריכה לציין בדיוק במה חטאה "זכור שדיברה מרים לשון הרע ונצטרעה. מה התועלת שהתורה תציין "בדרך בצאתכם ממצרים"? אלא כל מה שהקב"ה הוציא אותנו ממצרים היה כדי לתת לנו את התורה. "וְזֶה לְךָ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרָיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הַקֶּר הַזֶּה: (שמות ג, יב). כלומר הקלקול של מרים הנביאה היה שפגמה באמונה שהאיש משה הוא עדיף מכל הנביאים. וששום נביא אחר כך לא יוכל לסתור את דבריו, או לצמצם בדבריו. וזה יסוד השביעי שכתב הרמב"ם ביסודות האמונה (פירוש המשנה, פרק חלק בסנהדרין) ופירט באריכות בהלכות יסודי תורה, פרק שמיני.

כיון שזה נוגע לאחד מעיקרי האמונה, וכדי שלא יחלש בשום דור מהדורות, באופן חינוכי החדירו משמעות עונש זה לכלל ישראל, שמליוני אנשים עוכבו במדבר ולא יוכלו להמשיך במסע שלהם עד שתתפא.

ובזה מיושבת שאלה אחרת. הלא לכאורה הראשונה שדברה לשון הרע היתה ציפורה. היא שהאשימה את משה במה שפרש ממנה, והיא בצער. לכן התנגדה לדברי מרים שחשבה שנשותיהם של הנביאים הן מאושרות. ומדוע היא עצמה לא נענשה? אלא לפי דברינו עיקר הקלקול הוא הפקפוק בעוצמת דרגת משה, השליח הנאמן, ששום נביא אחר לא יוכל להידמות אליו.